

Konsumtion av skogens ekosystemtjänster - vilt, svamp och bär

RAPPORT 2014:2

**Per E Ljung¹, Camilla Sandström², Göran Ericsson¹ &
Emma Kvastegård¹**

¹ Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU

² Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

SLU, Institutionen för vilt, fisk och miljö
Umeå, 2014

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning.....	4
Genomförande	4
Konsumtion av bär, svamp och vilt.....	5
Egenplockade bär och svampar	5
Kött från vilt.....	6
Inställning till viltkött.....	7
Betydelse av att kunna äta viltkött	7
Betydelse av att kunna dela med sig av viltkött	8
Betydelse av att kunna köpa viltkött i affär eller gårdsbutik	9
Betydelse av att kunna köpa viltkött på restaurang	10
Betydelse av att kunna köpa viltkött från jägare	11
Konsumtion av kött från älg, rådjur, vildsvin, kronhjort och dovhjort	12
Älg	12
Rådjur	12
Vildsvin	13
Kronhjort	13
Dovhjort	14
Varifrån kommer köttet?	15
Älg	15
Rådjur	16
Vildsvin	17
Referenser	18

Sammanfattning

Syftet med den här rapporten är främst att redogöra för hur konsumenter får tillgång till viltkött samt klarlägga omfattningen av viltköttkonsumtion i Sverige.

Under perioden 14 mars – 21 juni skickades undersökningsformulären ut till 1 067 personer i hela landet i åldern 16-65 år. Formulären skickades också till 150 personer i 111 kommuner, totalt 16 587 personer i åldern 16-65 år i åtta län: Västerbotten, Dalarna, Gävleborg, Jämtland, Norrbotten, Västernorrland, Stockholm och Värmland. I formuläret ställdes frågor bland annat om konsumtion av vilt, bär och svamp. På länsnivå var svarsfrekvensen från 35 % i Stockholm till 51 % i Jämtland. Bakom undersökningen står forskare från Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet och institutionen för vilt, fisk och miljö, Sveriges lantbruksuniversitet och har finansierats av Formas och FOMA Vilt.

Här följer de viktigaste resultaten från undersökningen i punktform:

- Viltkött står på menyn för 22 % av svenskarna varje månad. Konsumtionen följer en nord-sydlig gradient: i exempelvis Jämtlands län och Norrbottens län anger 62 respektive 57 % att de äter viltkött minst varje månad, medan motsvarande siffra för Stockholms län är 16 %.
- Vi äter oftast viltkött från älg, följt av kött från rådjur och vildsvin: 59 % av svenskarna konsumerar älgkött, 40 % rådjurskött och 33 % vildsvinskött årligen.
- Älgköttet får eller köper vi primärt av vänner (36 %) eller familjemedlemmar (31 %) som jagar, eller köpt det i affär eller gårdsbutik (29 %). I alla undersökta län är vänner och familjemedlemmar de vanligaste källorna, utom i Stockholm där 37 % har fått tag i älgkött från affär eller gårdsbutik. Störst andel av svenskarna som konsumerat rådjurskött har fått tag i köttet från familjemedlemmar (30 %) eller vänner (27 %) som jagar, eller köpt det på restaurang (30 %). Av de svenskar som ätit vildsvinskött har de flesta fått tag i köttet från vänner som jagar (32 %), ätit det på restaurang (29 %) eller köpt köttet i affär eller gårdsbutik (26 %).
- Knappt hälften (46 %) av svenskarna anser att det är viktigt att kunna äta viltkött och 50 % anser det viktigt att kunna köpa viltkött i affär eller gårdsbutik. En lägre andel svenskar anser det viktigt att kunna köpa viltkött på restaurang (43 %) eller direkt från jägare (35 %). Det finns ett tydligt nord-sydligt mönster där betydelsen av att kunna äta viltkött är störst i de nordligaste länen – i Jämtlands län anser 77 % det viktigt, i Stockholm 40 %.
- Konsumtion av egenplockade bär och svamp är vanligt. I Sverige anger 35 % att de äter egenplockade bär minst varje månad och 29 % egenplockad svamp.
- Sammanfattningsvis finns det en tydlig nord-syd gradient där ekosystemtjänsten viltkött konsumeras i högre utsträckning och anses mer betydelsefullt i de nordligaste länen.

Inledning

Skogen tillhandahåller ekosystemtjänster såsom vilt, svamp och bär. Stabila och ökande populationer av stora växtätare så som älg, hjort och vildsvin i Sverige ger stora mängder kött varje år (Mattson m.fl. 2008). Samtidigt har vi en ökande efterfrågan på klimatsmart mat vilket öppnar möjligheten för jägare att sälja mer viltkött. Dessutom visar ny forskning (Ljung m.fl. 2012; Ljung m.fl. 2014) att stödet för jakt är kopplat till kontakt med jakt såsom viltköttskonsumtion. Det finns alltså flera skäl för att öka tillgängligheten av viltkött – en av skogens ekosystemtjänster - i samhället. Mycket talar för att en stor andel kött sprids via sociala nätverk, men i dagsläget vet vi inte varifrån konsumenterna får tillgång till viltköttet. Utan den här kunskapen kan vi inte identifiera eventuella hinder i ledet från skog till bord.

Syftet med den här rapporten är främst att redogöra för hur konsumenter får tillgång till viltkött samt klargöra omfattningen av viltköttskonsumtion i Sverige. Undersökningen utgör därför en viktig komponent för att öka tillgången till viltkött i samhället och därmed säkerställa ett fortsatt stöd för jakt, samt att tillgodose en växande efterfrågan. I rapporten presenterar vi resultat rörande

- i vilken utsträckning det konsumeras viltkött i Sverige, samt,
- hur konsumenter får tillgång till viltkött

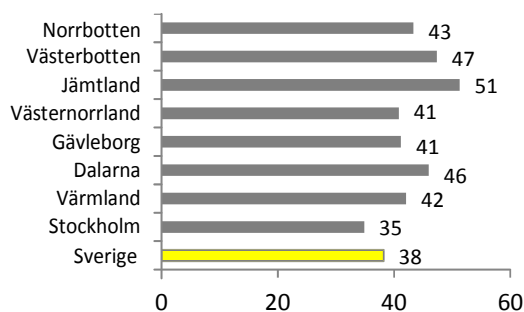
Undersökningen har genomförts av forskare vid Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet och institutionen för Vilt, fisk och miljö, Sveriges lantbruksuniversitet. Arbetet bakom denna rapport har finansierats av Formas och FOMA-vilt (SLU) och ingår i det Formas-finansierade projektet – Hållbar landsbygdsutveckling - på vems villkor?

Genomförande

Under perioden 14 mars – 21 juni kontaktades de 17 717 slumpvis (Skatteverket SPAR, 171 94 Solna) utvalda respondenterna upp till fyra gånger (förvarningskort, första utskick med undersökningsformulär och svarskuvert, kombinerad tack och påminnelse samt ett andra utskick med undersökningsformulär och svarskuvert), varav 17 517 kunde nås med post.

Undersökningsformulären skickades ut till 1 067 personer i hela landet i åldern 16-65 år. Formulären skickades också till 150 personer i 111 kommuner, totalt 16 587 personer i åldern 16-65 år i åtta län: 2 100 i Norrbotten, 2 250 i Västerbotten, 1 200 i Jämtland, 1 050 i Västernorrland, 1 500 i Gävleborg, 2 250 i Dalarna, 2 400 i Värmland och 3 900 i Stockholm. I respektive län inkluderades samtliga kommuner i urvalet. Syftet med urvalet är att försöka fånga upp tänkbara skillnader nationellt, regionalt och lokalt. I den här rapporten redovisas enbart nationella och regionala (län) resultat.

För att kunna jämföra länsvis, har respondenterna i kommunerna viktats proportionerligt i förhållande till folkmängd. Av det nationella urvalet svarade 38 % av de tillfrågade (Fig. 1). På länsnivå var svarsfrekvensen från 35 % i Stockholms län till 51 % i Jämtlands län. Svarsfrekvensen är i en internationell jämförelse acceptabel.

Figur 1. Andel (%) svarandes per län samt nationellt

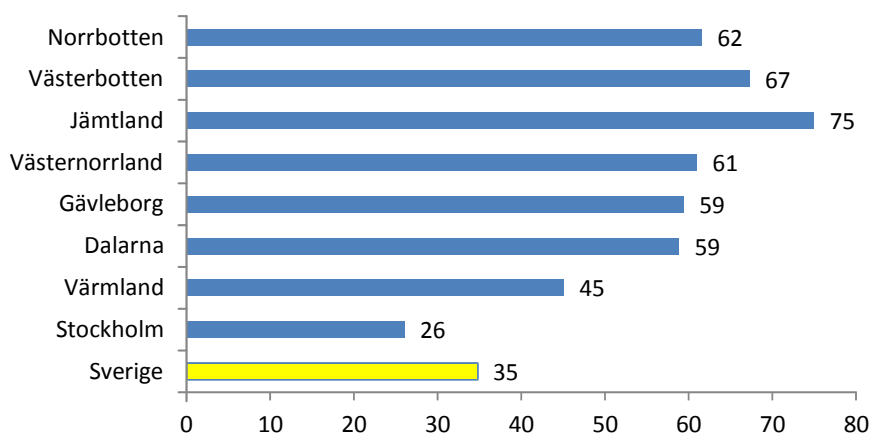
Konsumtion av bär, svamp och vilt

Egenplockade bär och svampar

Att plocka bär har en lång tradition och är fortfarande vanligt. Över en tredjedel (35 %) av hushållen i Sverige använder egenplockade bär regelbundet (åtminstone en gång per månad) (Fig. 2). Av de åtta undersökta länen är det så många som 75 % av invånarna i Jämtlands län men endast 26 % i Stockholms län som använder egenplockade bär regelbundet.

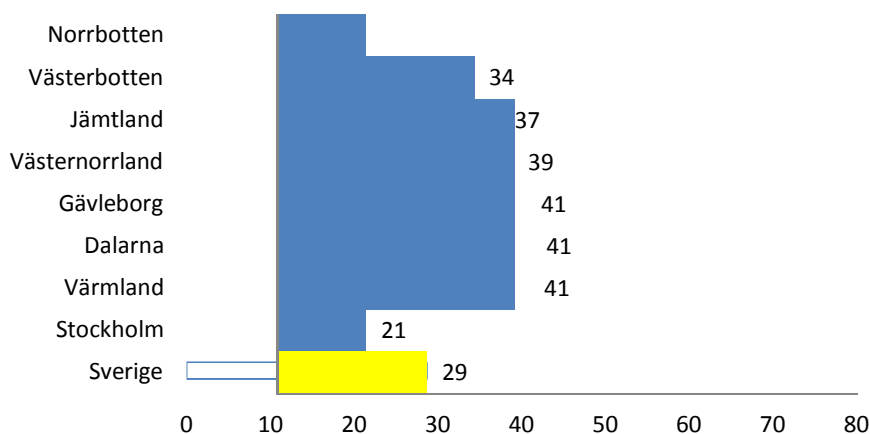
Fråga: Hur ofta brukar ditt hushåll använda bär/svamp som ni plockat själva?
Aldrig, En eller ett par gånger per år, Minst en gång i månaden, Minst en gång i veckan

Figur 2. Andel (%) som använder av egenplockade bär minst en gång per månad eller vecka

Jämfört med konsumtionen av bär visar vår undersökning att hushållen inte äter lika mycket svamp. I riket är det knappt 30 % som äter svamp som de plockat själva, minst en gång i månaden. Vanligast förekommande är det i Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län (41 %) (Fig. 3). Lägst konsumtion hade Norrbottens län (11 %), följt av Stockholms län (21 %).

Figur 3. Andel (%) som använder av egenplockad svamp minst en gång per månad eller vecka.

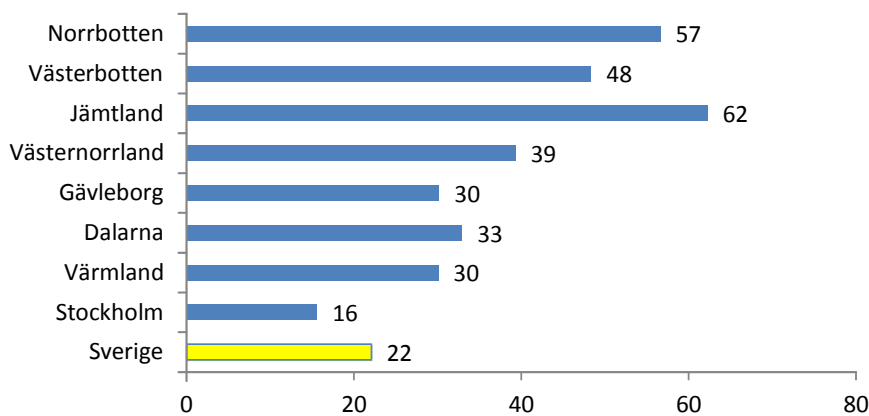

Kött från vilt

Jakten har varit, och är fortfarande en viktig källa till kött. Vetenskapliga undersökningar har visat att viltköttet är starkt kopplat till en persons syn på jakt (Ljung m.fl. 2012). När det gäller konsumtion så framträder ett tydligt nord-sydlig mönster där regelbunden konsumtion av viltkött är vanligast i de nordligaste länen (Fig. 4). Det skjuts mest älg i Jämtlands, Norrbottens och Västerbottens län där de även proportionellt sett har flest jägare (Naturvårdsverket 2013). Det avspeglar sig också i våra resultat där mellan 48-62 % av invånarna där äter viltkött minst en gång i månaden. Av de undersökta länen konsumeras det mest sällan viltkött i Stockholms län där 16 % av hushållen gör det månatligen.

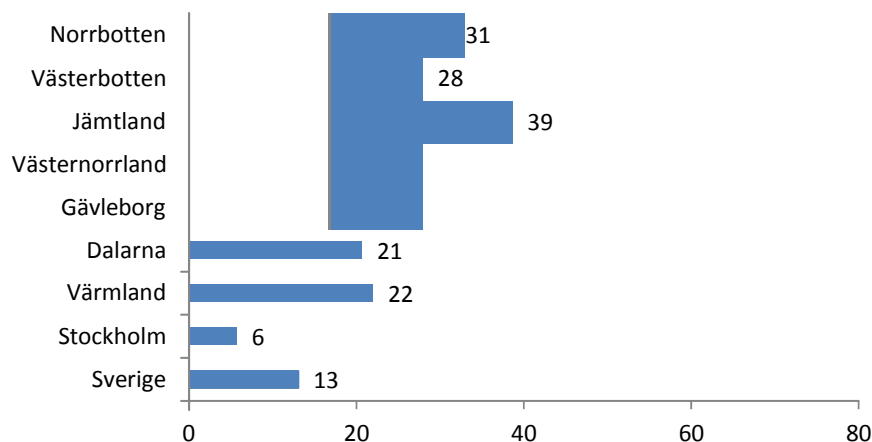
Fråga: Hur ofta brukar ditt hushåll använda kött från vilt/kött från vilt som någon i hushållet bidragit med?
Aldrig, En eller ett par gånger per år, Minst en gång i månaden, Minst en gång i veckan

Figur 4. Andel (%) som använder viltkött minst en gång per månad eller vecka i hushållet

Samma mönster framträder när vi undersöker hur ofta människor äter kött som någon från det egna hushållet bidragit med (Fig. 5). Jämtlands län toppar listan där 39 % anger att de äter viltkött som någon från hushållet bidragit med minst en gång i månaden, följt av Norrbotten 31 % och Västerbotten 28 %. Nationellt är motsvarande siffra 13 % medan endast 6 % av de boende i Stockholms län äter viltkött som någon i hushållet bidragit med. I övriga län ligger andelen runt 20 %.

Figur 5. Andel (%) som använder viltkött som någon i hushållet bidragit med minst en gång per månad eller vecka i hushållet

Inställning till viltkött

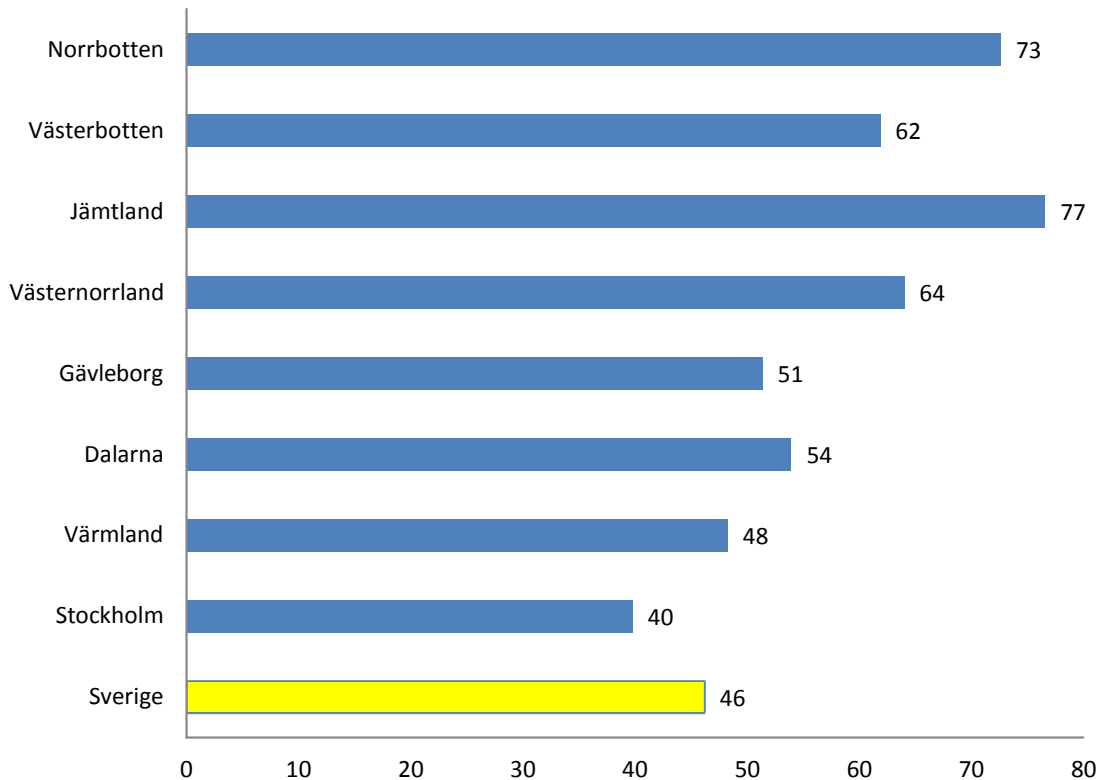
Betydelse av att kunna äta viltkött

Betydelsen av att kunna äta viltkött följer också en nord-sydlig gradient, där det i de nordligaste länen i större grad anses viktigt eller mycket viktigt att kunna äta viltkött (Fig. 6).

Fråga: Vi vill nu veta mer om din inställning till viltkött. Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar hur oviktigt eller viktigt det är för dig Att kunna äta viltkött
Helt oviktigt, Oviktigt, Varken viktigt eller oviktigt, Viktigt, Mycket viktigt

Jämtlands och Norrbottens län har störst andel (77 % respektive 73 %) som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna äta viltkött, medan Stockholms län har lägst andel (40 %). Nästan hälften (46 %) av de svarandes på nationell nivå anser det viktigt eller mycket viktigt. Notera att frågan har fem svarsalternativ varav ett är neutralt – de flesta som inte anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna äta viltkött har svarat att de varken anser det viktigt eller oviktigt.

Figur 6. Andel (%) av befolkningen som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna äta viltkött

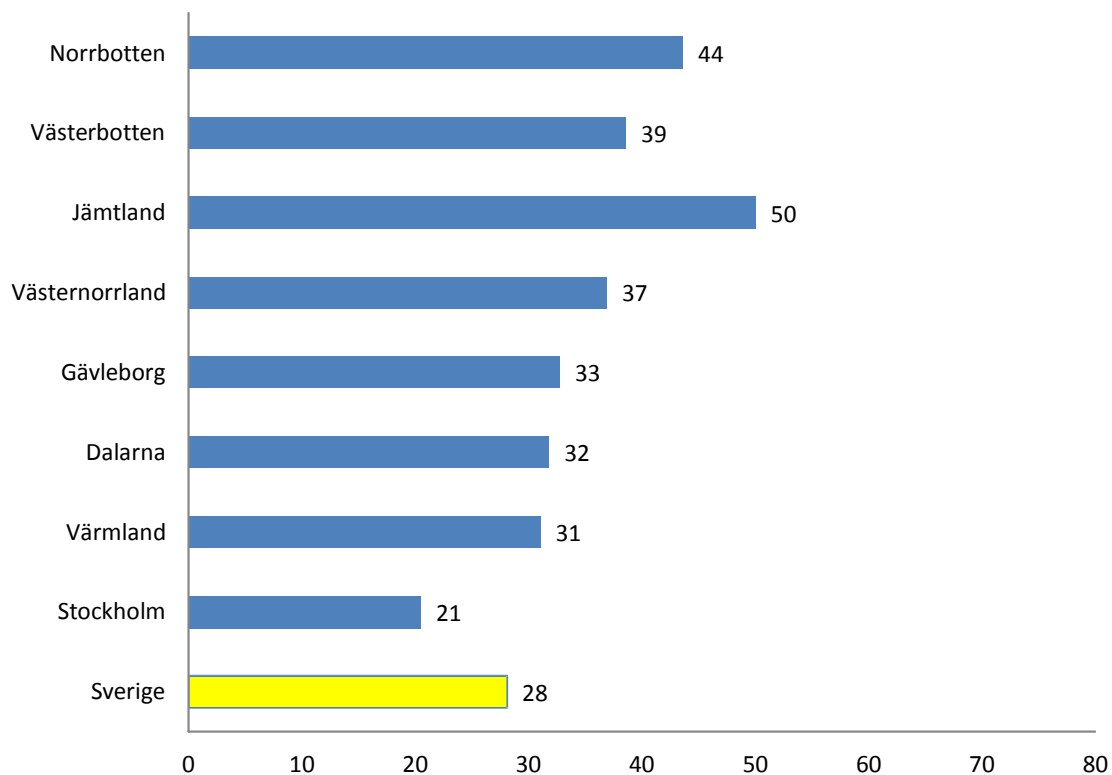

Betydelse av att kunna dela med sig av viltkött

Samma nord-sydliga trend återfinns när det gäller betydelsen av att kunna dela med sig av viltkött (Fig. 6). Precis som i förra frågan, är det störst andel i Jämtlands län som anser det viktigt eller mycket viktigt (50 %) att kunna dela med sig av viltkött. Omkring en femtedel (21 %) av de svarandes från Stockholms län anser det viktigt eller mycket viktigt.

Fråga: Vi vill nu veta mer om din inställning till viltkött. Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar hur oviktigt eller viktigt det är för dig Att kunna dela med sig av viltkött till andra
Helt oviktigt, Oviktigt, Varken viktigt eller oviktigt, Viktigt, Mycket viktigt

Figur 7. Andel (%) av befolkningen som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna dela med sig av viltkött

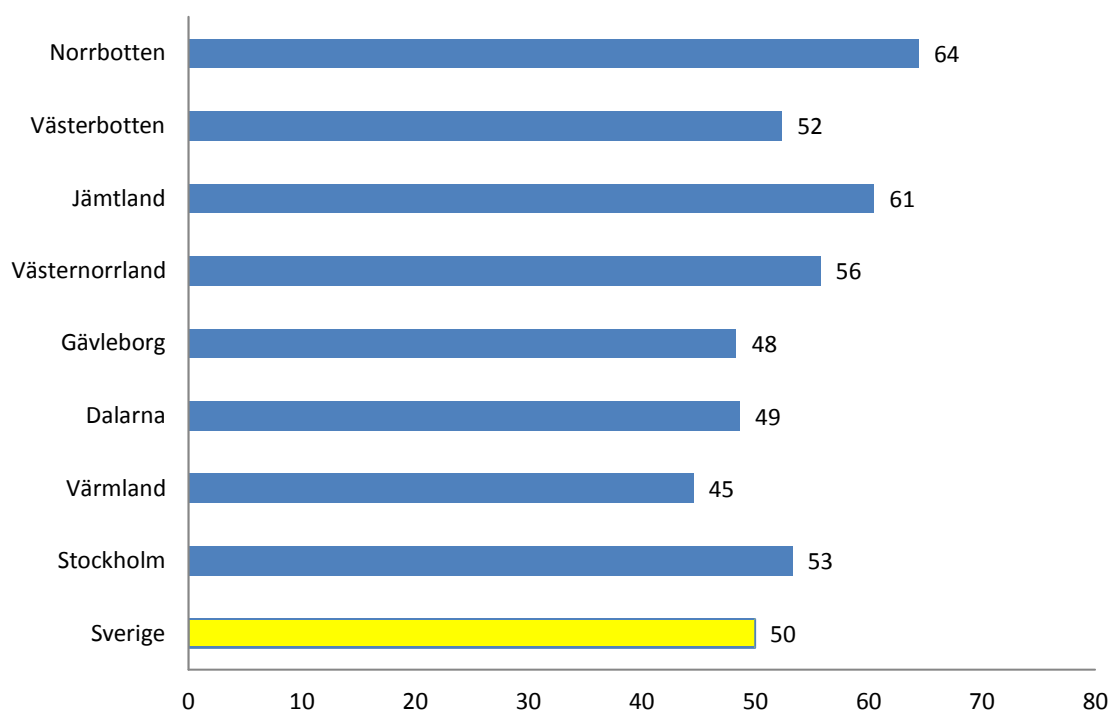

Betydelse av att kunna köpa viltkött i affär eller gårdsbutik

Delvis framträder ett nord-sydligt mönster även när det gäller betydelsen av att kunna köpa viltkött i affär eller gårdsbutik, men det är mindre skillnad mellan länen här (Fig. 8) än i de två tidigare frågorna om viltköttets betydelse. Det är störst andel personer i Norrbottens (64 %) och Jämtlands län (61 %) som tycker det är viktigt eller mycket viktigt, medan Värmland har lägst andel (45 %). Stockholm passar inte riktigt in i det nord-sydliga mönstret, utan är det län med fjärde störst andel (53 %) som anser det viktigt eller mycket viktigt. Hälften av de svarandes på nationell nivå anser det viktigt eller mycket viktigt.

Fråga: Vi vill nu veta mer om din inställning till viltkött. Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar hur oviktigt eller viktigt det är för dig Att kunna köpa viltkött i affär eller i gårdsbutik
Helt oviktigt, Oviktigt, Varken viktigt eller oviktigt, Viktigt, Mycket viktigt

Figur 8. Andel (%) av befolkningen som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött i affär eller gårdsbutik

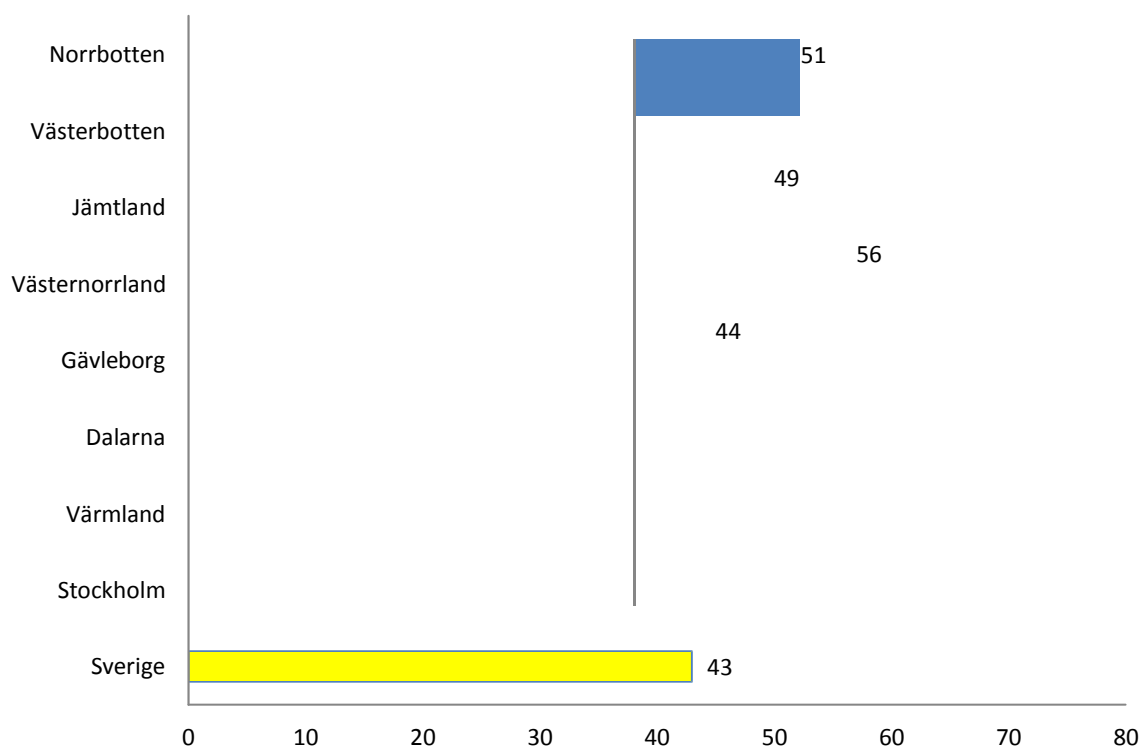

Betydelse av att kunna köpa viltkött på restaurang

Delvis återfinns här samma mönster som i tidigare frågor, men mellan det länet där störst andel anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött på restaurang (Jämtland, 56 %) och det län där lägsta andel gör det (Värmland 38 %) är skillnaden nu endast 18 procentenheter (Fig. 9). Av de svarandes på nationell nivå anser 43 % det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött på restaurang.

Fråga: Vi vill nu veta mer om din inställning till viltkött. Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar hur oviktigt eller viktigt det är för dig Att kunna köpa viltkött på restaurang
Helt oviktigt, Oviktigt, Varken viktigt eller oviktigt, Viktigt, Mycket viktigt

Figur 9. Andel (%) av befolkningen som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött på restaurang

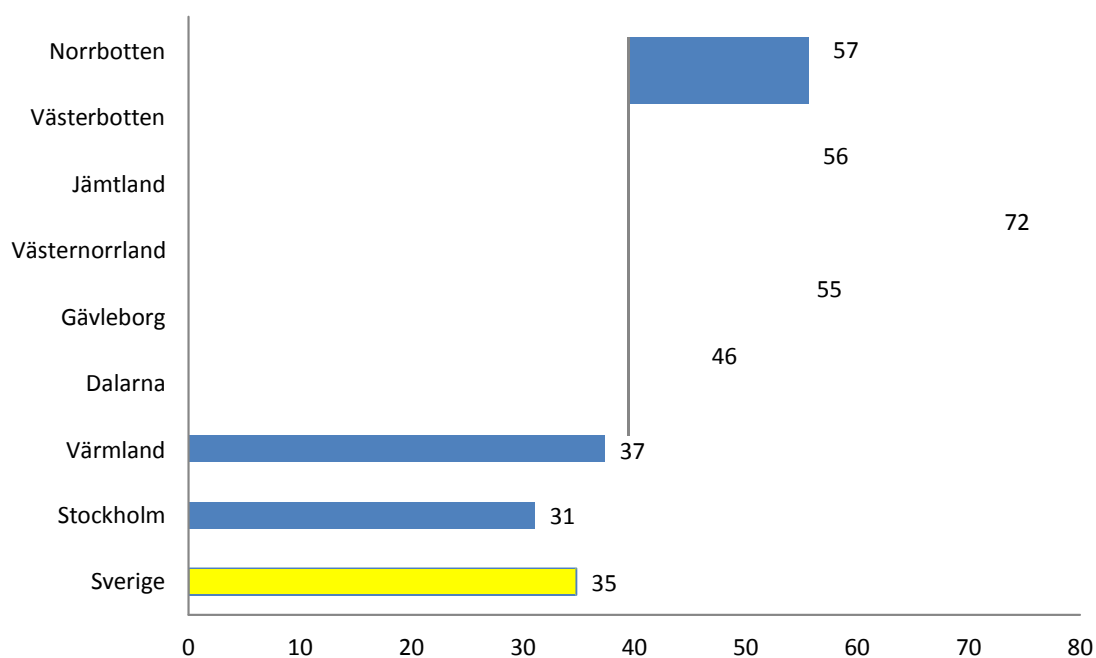

Betydelse av att kunna köpa viltkött från jägare

Även här finns en nord-sydlig trend, men Jämtlands län sticker ut (Fig. 10). Hela 72 % av de svarandes i Jämtlands län anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött från någon som jagar. Norrbotten är det län med näst högst andel (57 %). Av de svarandes på nationell nivå anser 35 % det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött från någon som jagar.

Fråga: Vi vill nu veta mer om din inställning till viltkött. Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar hur oviktigt eller viktigt det är för dig Att kunna köpa viltkött från någon som jagar
Helt oviktigt, Oviktigt, Varken viktigt eller oviktigt, Viktigt, Mycket viktigt

Figur 10. Andel (%) av befolkningen som anser det viktigt eller mycket viktigt att kunna köpa viltkött från någon som jagar

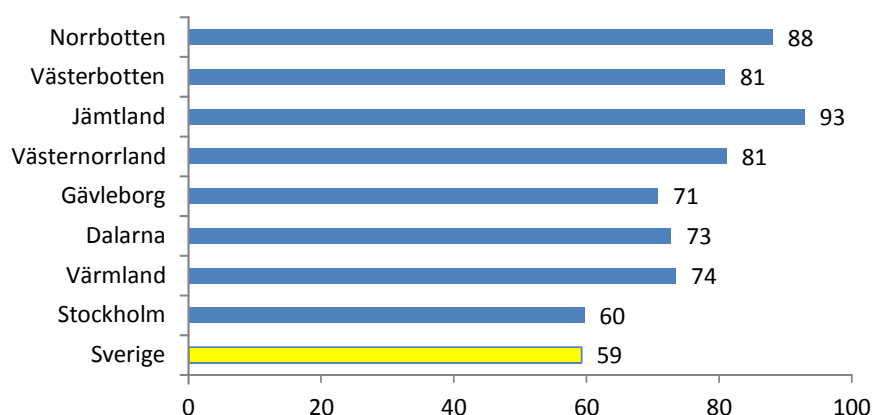
Konsumtion av kött från älg, rådjur, vildsvin, kronhjort och dovhjort

Fråga: Hur ofta har du de senaste 12 månaderna ätit kött från älg, rådjur, vildsvin, kronhjort eller dovhjort?
Aldrig, En eller ett par gånger per år, Minst en gång i månaden, Minst en gång i veckan

Älg

Hela 93 % av de svarandes från Jämtlands län, och 88 % av de svarandes från Norrbottens län, har under de 12 senaste månaderna ätit älgkött minst en gång (Fig. 11). Det nationella genomsnittet är 59 %.

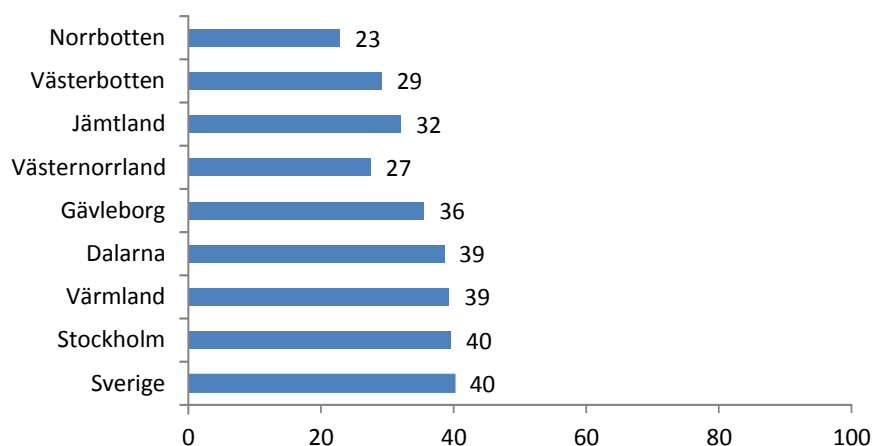
Figur 11. Andel (%) som angett att de ätit älgkött minst en gång de senaste 12 månaderna

Rådjur

Den syd-nordliga trenden när det gäller konsumtion av rådjurskött speglar förekomsten av rådjur (Fig. 12). Stockholms län (40 %), följt av Värmlands (39 %) och Dalarnas län (39 %) är de län där störst andel svaranden äter rådjurskött varje år. Det nationella genomsnittet är 40 %.

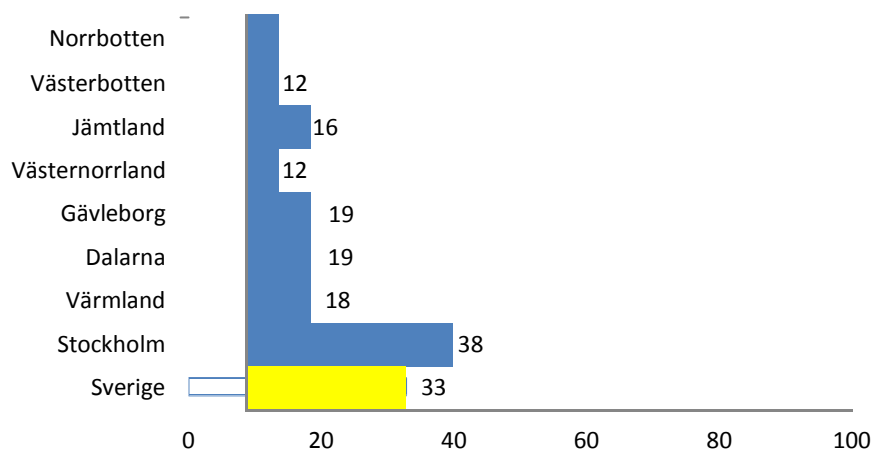
Figur 12. Andel (%) som angett att de ätit rådjurskött minst en gång de senaste 12 månaderna

Vildsvin

Av de åtta undersökta länen, är det störst andel i Stockholms län som äter vildsvinskött – 38 % gör det åtminstone årligen (Fig. 13). Betydligt färre gör det i de andra länen, speciellt i Norrbotten (9 %) och detta speglar förekomsten av vildsvin. Det nationella genomsnittet är 33 %.

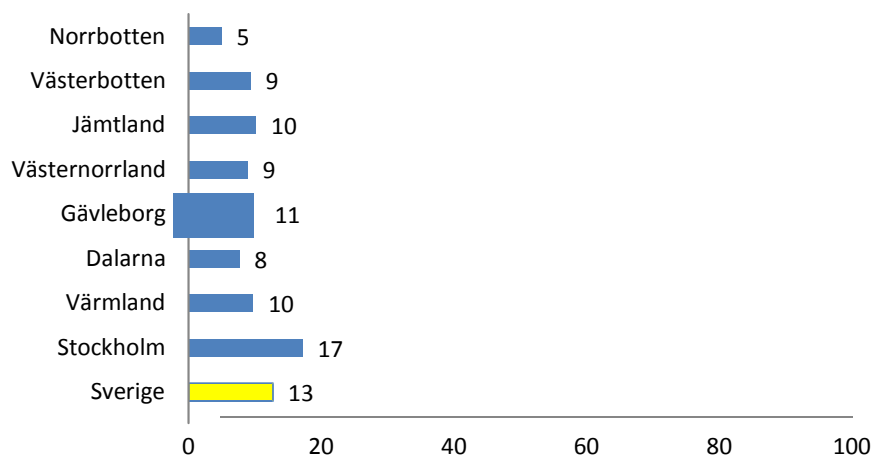
Figur 13. Andel (%) som angett att de ätit vildsvinskött minst en gång de senaste 12 månaderna

Kronhjort

Även för kronhjort så sticker Stockholm ut – 17 % har ätit kronhjortskött i Stockholms län det senaste året (Fig. 14). Det nationella genomsnittet är 13 %.

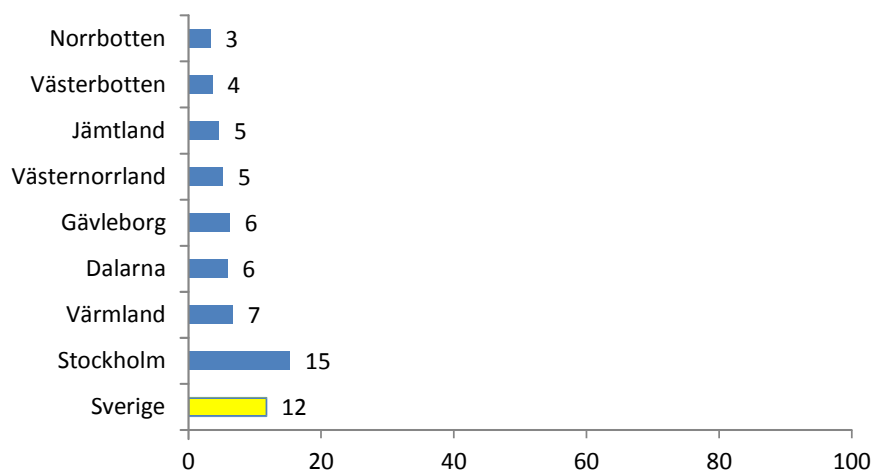
Figur 14. Andel (%) som angett att de ätit kronhjortskött minst en gång de senaste 12 månaderna

Dovhjort

Av de åtta undersökta länen är det främst i Stockholm (15 %) som det konsumeras dovhjortskött vilket speglar förekomsten av dovhjort (Fig. 15). I de övriga länen varierar konsumtionen från 3 % till 7 %. Det nationella genomsnittet är 12 %.

Figur 15. Andel (%) som angett att de ätit dovhjortskött minst en gång de senaste 12 månaderna

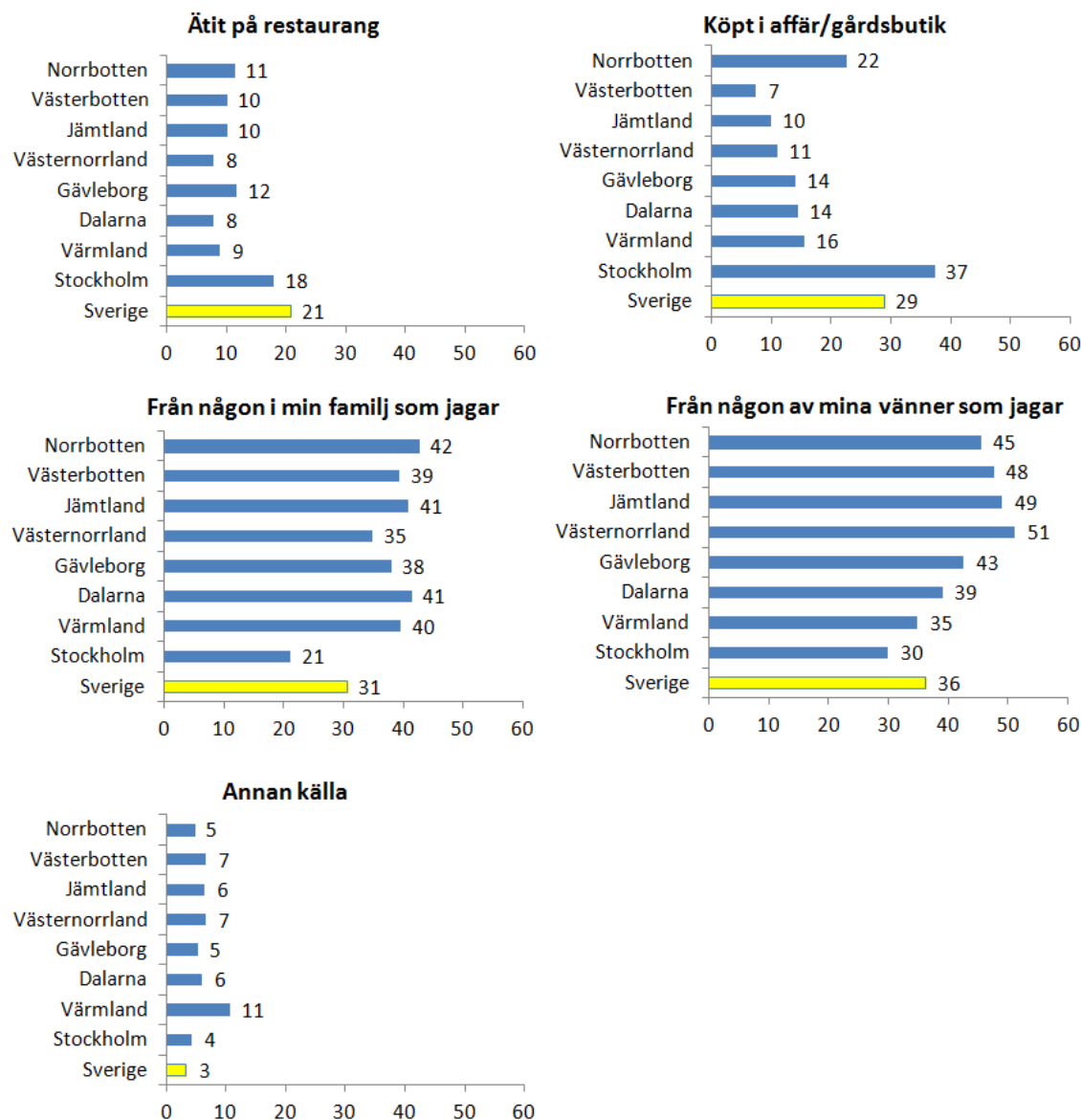
Varifrån kommer köttet?

Älg

Mycket av älgköttet som konsumeras kommer från vänner eller familjemedlemmar som jagar, men som en tidigare studie (Ljung m.fl. 2014) visat så gäller det här till mindre grad i Stockholms län (Fig. 16). I Stockholms län har 37 % av de som ätit älgkött det senaste året angett att de köpt köttet i affär eller gårdsbutik. Nationellt anger 36 % att de fått tag i älgkött från vän som jagar, 31 % från familjemedlem som jagar, 29 % från affär eller gårdsbutik, 21 % på restaurang och 3 % från annan källa.

Fråga: Hur har du fått tag i köttet från älg, rådjur, vildsvin, kronhjort eller dovhjort? Sätt ett eller flera kryss för hur du fått tag i viltkött. Ätit på restaurang, Köpt i affär eller gårdsbutik, Från någon i min familj som jagar, Från någon av mina vänner som jagar, Annan källa: ange

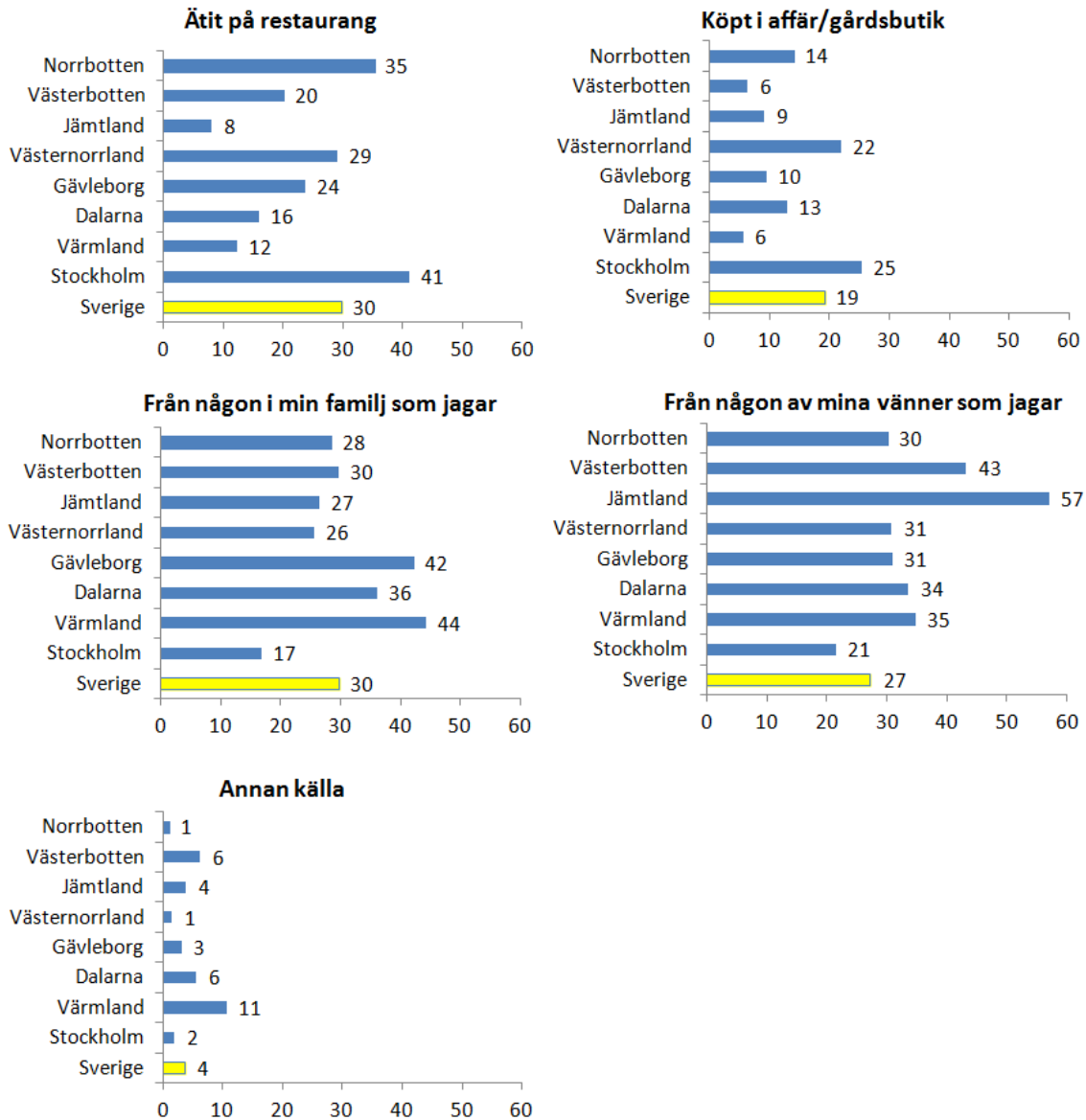
Figur 16. Andel (%) av de som ätit älgkött de senaste 12 månaderna som uppger att köttet kommit från restaurang, affär/gårdsbutik, familjemedlem, vän eller annan källa. Flera svarsalternativ var tillåtet.

Rådjur

Även om en stor andel anger att deras rådjurskött (Fig. 17) kommer från vänner och familjemedlemmar som jagar, så är det generellt en mindre andel jämfört med älgköttet. Länen med störst andel som ätit rådjurskött på restaurang är Stockholms (41 %) och Norrbottens (35 %) län. Nationellt anger 30 % att de fått tag i rådjurskött från familjemedlem som jagar, 30 % på restaurang, 27 % från vän som jagar, 19 % från affär eller gårdsbutik och 4 % från annan källa.

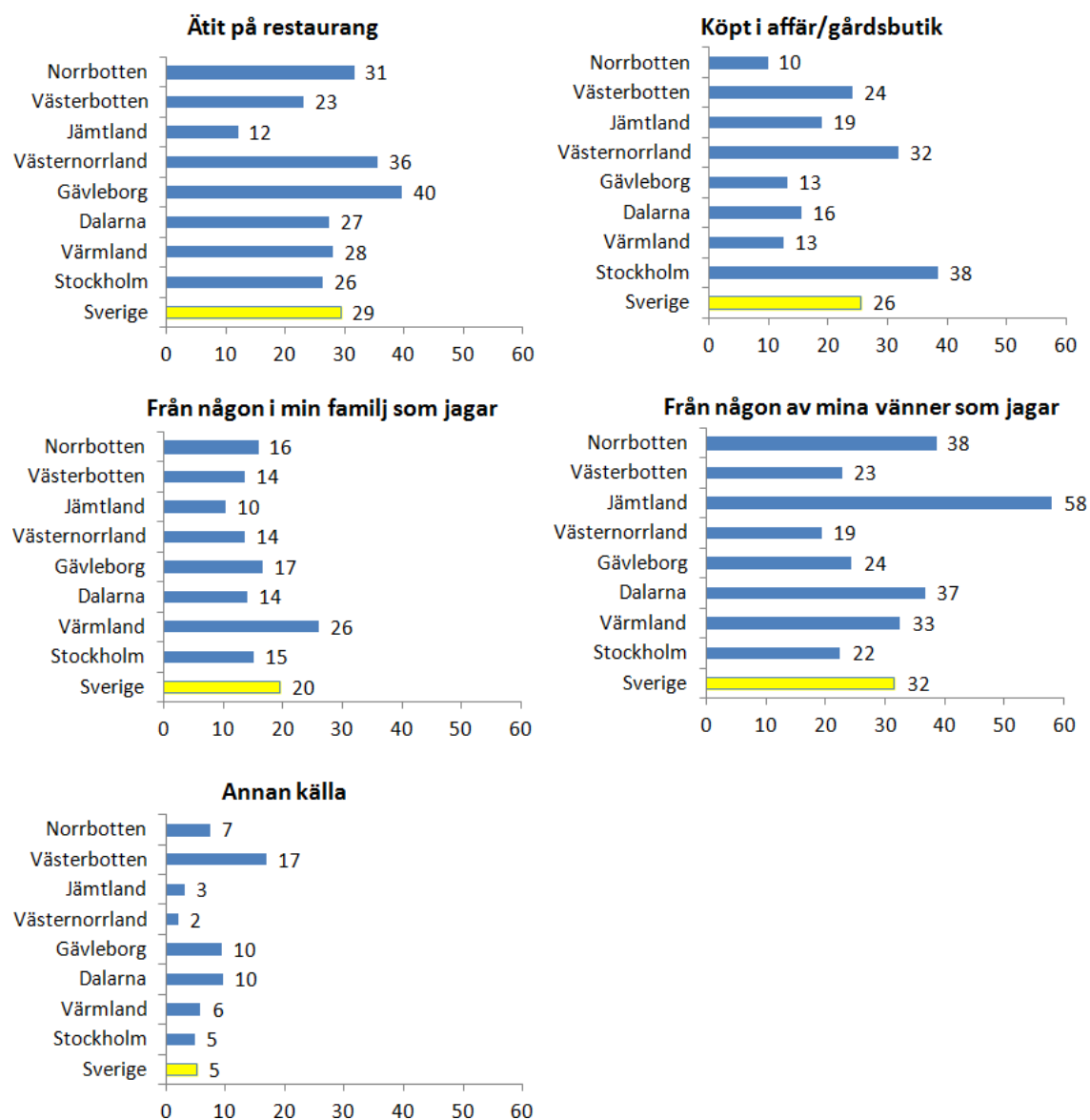
Figur 17. Andel (%) av de som ätit rådjurskött de senaste 12 månaderna som uppger att köttet kommit från restaurang, affär eller gårdsbutik, familjemedlem, vän eller annan källa. Flera svarsalternativ var tillåtet.

Vildsvin

De vanligaste nämnda sättet att få tag i vildsvinskött är: från vänner som jagar, på restaurang eller från affär eller gårdsbutik, men det varierar mycket mellan länen (Fig. 18). I Jämtland och Norrbotten som saknar vildsvin, nämns vänner av 58 % respektive 38 %. I Stockholms län anger 38 % att de köpt vildsvinskött i affär eller gårdsbutik. Nationellt anger 32 % att de fått tag i vildsvinskött från vän som jagar, 29 % på restaurang, 26 % från affär/gårdsbutik, 20 % från familjemedlem som jagar och 5 % från annan källa.

Figur 18. Andel (%) av de som ätit vildsvinskött de senaste 12 månaderna som uppger att köttet kommit från restaurang, affär eller gårdsbutik, familjemedlem, vän eller annan källa. Flera svarsalternativ var tillåtet.

Referenser

Ljung PE, Riley SR & Ericsson G (2014, *i tryck*) Game meat consumption feeds urban support of traditional use of natural resources. *Society and Natural Resources*

Ljung PE, Riley SR, Heberlein TA & Ericsson G (2012). Eat prey and love: Game-meat consumption and attitudes toward hunting. *Wildlife Society Bulletin* 36: 669-675

Mattson L, Boman M & Ericsson G (2008). Jakten i Sverige – ekonomiska värden och attityder jaktåret 2005/06. Adaptiv förvaltning av vilt och fisk, rapport nr 1. Umeå

Naturvårdsverket (2013) Utdrag ur jaktkortsregistret.